

SDRUŽENÍ
KATEDER PSYCHOLOGIE ČR

doc. PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D.

ministr školství, mládeže a tělovýchovy

Mgr. Jan Mareš, MBA

vrchní ředitel sekce vzdělávání a mládeže

Mgr. Jan Vörös Mušuta

ředitel odboru rovného přístupu ke vzdělávání a podpory pracovníků v regionálním školství

Mgr. Ivana Blažková

vedoucí oddělení speciálního vzdělávání, školských poradenských zařízení a primární prevence

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Karmelitská 7, Praha 1

V Praze, 12. 3. 2024

Věc: Vyjádření k návrhu MŠMT na úpravu kvalifikačních požadavků pro výkon pozice školního psychologa

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy připravilo k diskusi „Věcný záměr: Možnost uznání odborné kvalifikace k výkonu činnosti školního psychologa“. Jedná se o návrh na úpravu kvalifikačních požadavků pro výkon pozice školního psychologa. Vítejme, že se jedná o snahu reagovat na nedostatek školních psychologů v kontextu zhoršujícího se duševního zdraví dětí a dospívajících a narůstajících potřeb, s nimiž se vyučující, studující a jejich rodiče obrací na školní poradenská pracoviště a školská poradenská zařízení.

Jak ukazuje řada zahraničních a českých výzkumů i doporučení mezinárodních organizací, psychologické služby na úrovni konkrétních škol představují vysoce efektivní nástroj prevence školní neúspěšnosti a podpory duševního zdraví. Jedná se de facto o nejvíce nízkoprahově dostupnou psychologickou odbornou péči. V případě jejího plošného zavedení a nastavení systému vazeb na další odborné profese lze očekávat řadu pozitivních efektů pro kvalitu vzdělávacího procesu a pro úroveň duševního zdraví nejmladší generace.

Školní psychologie představuje v současnosti regulované povolání podobně jako klinická psychologie. Za rozhodnutím školní psychologii regulovat silněji stálo uvědomění, že se jedná o komplexní a zodpovědnou pozici, která i vzhledem k velkému počtu osob, jež ji budou vykonávat, vyžaduje přísnější nastavení. Pestrůst činností na pozici školního psychologa je z hlediska klientely i témat mimořádná.

Sdružení kateder psychologie ČR

SKP ČR reprezentuje zájmy českých kateder psychologie a zájmy jejich studentů. Sdružení zastupuje všech deset pracovišť, které zajišťují bakalářský a magisterský studijní program Psychologie s českou akreditací.

www.skpcr.cz
info@skpcr.cz

SDRUŽENÍ KATEDER PSYCHOLOGIE ČR

Činnosti spadající do školní psychologie zahrnují psychologickou práci s jednotlivcem i se skupinou, s dětmi i s dospělými, s formální organizací i s rodinou, s osobami v širokém spektru schopností a psychického zdraví. Momentálně sledujeme nárůst výskytu šikany a kyberšikany, sebepoškození, depresivních symptomů, sebevražedných myšlenek a dalších náročných případů, do jejichž řešení je školní psycholog zapojen.

Současně platí, že pozice školního psychologa je v rámci školy osamocená. Školní psycholog spolupracuje s osobami jiných odborností, avšak přímá spolupráce či dohled jiného psychologa nejsou možné. To vše vyžaduje, aby školní psycholog byl vybaven silnými profesními kompetencemi a současně byl zralou osobností schopnou spolupracovat s osobami na dalších pozicích ve škole, školských poradenských zařízeních i v dalších institucích.

Návrh MŠMT umožnit, aby pozici školního psychologa vykonávali absolventi bakalářského programu psychologie, **považujeme za ohrožení kvality psychologické péče, kterou mají školní psychologové nabízet**. Zároveň návrh shledáváme problematickým i z dalších důvodů, které rozvádíme níže:

1. Školní psycholog je regulovaná profese vyžadující **plné vysokoškolské vzdělání ve studijním oboru psychologie**. V obsahu pregraduální kvalifikace však není rozdíl, ať student míří do klinické, školní, dopravní či jiné psychologie. Případná specializace na školní psychologii není povinná. Jedince, který neabsolvoval bakalářský a navazující magisterský studijní program psychologie, nelze označovat za školního psychologa.

V případě snížení kvalifikačních předpokladů je tedy zavádějící používat pro osoby působící ve školním poradenském pracovišti označení „školní psycholog“. Bakalářské studijní programy psychologie nejsou profesně orientované. Jejich absolventi by tedy neměli být označováni za psychology, ale případně pouze za „psychologické asistenty“ či podobně.

2. Studijní programy psychologie na českých vysokých školách jsou akreditovány tak, aby byly v souladu s požadavky české legislativy a současně odpovídaly požadavkům EuroPsy, tj. Evropskému certifikátu z psychologie. EuroPsy zajišťuje srovnatelnost kvality přípravy budoucích psychologů. EuroPsy byl schválen členskými asociacemi Evropské federace asociací psychologů (EFPA), včetně Unie psychologických asociací ČR. Možnost vykonávat pozici označovanou jako „školní psycholog“ pouze na základě bakalářského studijního programu je z formálního i věcného hlediska **v rozporu s EuroPsy** a mohlo by vést k rozporování členství ČR v EFPA, což by mělo negativní dopady na prestiž české psychologické obce i přímo na uplatnitelnost absolventů českých vysokých škol v zahraničí.
3. S oporou o EuroPsy i českou platnou legislativu jsou bakalářské studijní programy psychologie na českých vysokých školách orientovány především na osvojení obecných oborových poznatků, zejména v základních psychologických disciplínách. Profesně orientované předměty jsou naopak dominantně zahrnuty **do navazujících magisterských studijních programů**, které dle požadavků EuroPsy povinně obsahují také 400 hodin reflektovaných stáží v různých typech psychologických

SDRUŽENÍ KATEDER PSYCHOLOGIE ČR

služeb, včetně školní psychologie (bakalářský stupeň žádné profesní stáže neobsahuje). Návrh MŠMT předpokládá, že školním psychologům s bakalářským vzděláním má být umožněno „plánovat, realizovat a hodnotit psychologickou intervenci“. Vzhledem k šířce řešených problémů a typů klientů se jedná o vysoce odbornou činnost, které **nejsou v současné době absolventi bakalářského stupně plnohodnotně schopni**, neboť nejsou vybaveni příslušnými kompetencemi.

Pokud by absolventi měli realizovat psychologické intervence, vyžadovalo by to **hluboké změny v aktuálně akreditovaných studijních programech**. Již na úrovni bakalářského stupně by musela být systematická pozornost věnována rozvoji konkrétních profesních kompetencí uplatňovaných ve školní psychologii, např. podpora pozitivního klimatu a vztahů ve školní třídě, řešení motivačních problémů, podpora sebereflexe a profesní spokojenosti mezi vyučujícími, řešení šikany, intervence v případech sebepoškozování a sebevražedných tendencí atd. Rozvoj takových kompetencí bez dostatečného porozumění základním psychologickým disciplínám však může vést k chybám v jejich uplatňování. Zároveň připomínáme, že by tím došlo k odklonu od požadavků EuroPsy, požadavků NAÚ i platné legislativy. Získání nových akreditací pro studijní programy je časově a personálně náročné, jedná se vždy o mnohaletý proces. V tomto případě však navíc platí, že na základě požadavků EuroPsy nelze preferovat jednu disciplínu (školní a pedagogickou psychologii) nad ostatními. Bakalářský studijní program slouží k osvojení široce založených oborových znalostí a dovedností.

4. Návrh MŠMT předpokládá, že školní psycholog s bakalářským vzděláním bude vykonávat svoji činnost pod supervizí pedagogicko-psychologické poradny. Tento záměr naráží na **dlouhodobě kritizovaný stav personálního nedostatku v pedagogicko-psychologických poradnách**. Supervize nabývá v profesním rozvoji dvou podob – jednak je podpůrnou technikou v prohlubování sebereflexe a profesních kompetencí, a to po celou dobu profesního života, a jednak je kontrolou a podporou při osvojování profesních kompetencí v počátečních fázích profesní dráhy. V návrhu MŠMT se jedná o druhé pojetí, tj. supervize by měla zajišťovat podporu i kontrolu, že školní psycholog bez dostatečné kvalifikace poskytuje dostatečně kvalitní péči. Takový typ supervize ovšem vyžaduje užší vztahy s vyšší frekvencí kontaktů mezi supervizorem a supervidovaným. Toho **nelze v současné době dosáhnout**, a to zejména kvůli nedostatku personálních kapacit v poradnách, dále i kvůli fyzické vzdálenosti poraden a škol. Supervize by ve většině případů směřovala k formalistickému pojetí, což by mohlo mít negativní důsledky pro kvalitu péče o klienty školních psychologů. Navíc je třeba dodat, že pedagogicko-psychologické poradny mají v rámci systému poradenské péče svoji specifickou funkci a expertízu, která se od funkce a expertízy školní psychologie v mnoha aspektech odlišuje.
5. Návrh MŠMT dále předpokládá, že kvalifikace školních psychologů s bakalářským vzděláním bude uznána na omezenou dobu, během které si musí školní psycholog kvalifikaci doplnit v magisterském studijním programu. Jedná se však o problematický návrh v současných reáliích, kdy studijní programy mají vysokou selektivitu, a navíc kombinované studium je nabízeno jen ve velmi

SDRUŽENÍ KATEDER PSYCHOLOGIE ČR

omezené míře. Prakticky to pak bude znamenat, že **školní psycholog bez kvalifikace nebude mít příležitost si kvalifikaci doplnit**. To by vedlo buď k obcházení systému, nebo k fluktuaci na pozici školních psychologů. Přitom v současném stavu je právě fluktuace způsobená špatnými pracovními podmínkami (krátkodobostí pracovních smluv a nízkým finančním ohodnocením) velkou překážkou kvalitního fungování školní psychologie.

6. Dle návrhu MŠMT by ředitel školy mohl uznat kvalifikaci školního psychologa, který právě studuje navazující magisterský program Psychologie, za splněnou. Jelikož však ředitel školy není sám psychologem, je sporné, zda může posuzovat adekvátnost uchazeče s bakalářským vzděláním. Za důležité také považujeme, že tento stav by vytvářel **nejistotu o pracovní-právní zodpovědnosti za případné problémy a pochybení**. Je otázkou, zda by za odborná pochybení mohl nést zodpovědnost „školní psycholog“ bez dostatečné kvalifikace, o jehož přijetí rozhoduje ředitel a který vykonává svoji činnost pod supervizí pedagogicko-psychologické poradny.
7. Snižování kvalifikačních předpokladů pro výkon pozice školního psychologa by pravděpodobně **rozkolísalo porozumění a důvěru** odborné i rodičovské veřejnosti v psychology, potažmo i další odborníky ve školách. To by celkově mohlo snížit efektivitu opatření na podporu duševního zdraví mladé generace nabízených ve školách i mimo školy.
8. Školní psycholog je jednou z mnoha existujících psychologických pozic. Pokud dojde ke snížení kvalifikačních požadavků u této pozice, může to být precedent, po němž lze předpokládat podobné návrhy i u dalších pozic, avšak motivované nejen nedostatkem osob pro jejich výkon, ale třeba i snahou o snížení finančních nákladů na plně kvalifikované osoby či dokonce záměrné snížení jejich expertízy. Došlo by tím k **destabilizaci systému psychologické péče** v České republice, nebo dokonce jeho postupné destrukci. Tento systém nyní prochází náročným procesem restrukturalizace, přičemž kvalita nabízené péče je (v zájmu klientů) primárním sledovaným parametrem. Školní psychologie je základním stavebním kamenem v nabízeném systému psychologické péče, a proto by i zde měla být primárně podporována kvalita péče nabízená plně kvalifikovanými odborníky.
9. Navrhované opatření implicitně předpokládá, že student NMgr. studia psychologie bude mít větší motivaci pracovat na místě školního psychologa. Odhlédneme-li od obtížnosti skloubit náročné studium psychologie v magisterském cyklu s prací na pozici školního psychologa, za současných podmínek nelze očekávat, že by nedostatečné finanční ohodnocení a nejistota kariérní dráhy na pozici školního psychologa v ČR byla dostatečně atraktivní i pro absolventy bakalářského studia psychologie. Zvýšení počtu školních psychologů je řešitelné podle našeho názoru zejména **poskytnutím finančních pobídek a zajištěním stability kariérní pozice** pro absolventy magisterského studia jednooborové psychologie.

SDRUŽENÍ KATEDER PSYCHOLOGIE ČR

S MŠMT se shodujeme na potřebě systémově řešit nedostatek školních psychologů. Naše katedry, podobně jako Asociace školní psychologie, Českomoravská psychologická společnost i další odborná sdružení, již řadu let upozorňují na nutnost přijmout opatření proti nízké obsazenosti pozic školních psychologů.

K předkládanému „Věcnému záměru: Možnost uznání odborné kvalifikace k výkonu činnosti školního psychologa“ se stavíme kriticky, neboť **nepředstavuje skutečně systémové řešení** při základním požadavku zachování či dokonce zvyšování kvality poskytované psychologické péče.

Tak jako v minulosti, i nyní MŠMT nabízíme, že se můžeme zapojit do hledání konstruktivních řešení. Coby katedry připravující budoucí psychology jsme v neustálém kontaktu s psychologickým terénem, včetně školních psychologů, u nichž naši studující absolvují stáže, a se samotnými absolventy, kteří na pozicích školních psychologů působí. Současně máme poznatky o tom, proč si naši absolventi nevolí pro své profesní působení pozici školního psychologa nebo proč ji řada z nich brzy opouští. Podle našich zkušeností je třeba přijmout opatření ve dvou oblastech:

1. **Zlepšovat pracovní podmínky školních psychologů** ve školách, a to jak z hlediska finančního ohodnocení a dlouhodobosti pracovního úvazku, tak i z hlediska metodické podpory a systémového přístupu k nastavení vazeb s dalšími odbornými pozicemi.
2. **Zvyšovat počet studentů a absolventů** navazujících magisterských studijních programů psychologie, což však nelze bez speciálních pobídek ze strany státu pro vysoké školy připravující budoucí psychology.

Sdružení kateder psychologie ČR je připraveno zúčastnit se jednání s MŠMT a psychologickými asociacemi a společně diskutovat o přínosech i rizicích předloženého návrhu i dalších možných opatřeních. V této věci je komunikací za sdružení pověřena doc. PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D., vedoucí Katedry psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.

Za Sdružení kateder psychologie ČR

doc. PhDr. Dalibor Kučera, Ph.D.
předseda sdružení

SDRUŽENÍ KATEDER PSYCHOLOGIE ČR

Vyjádření jednohlasně schvalují členové Sdružení kateder psychologie ČR:

Katedra psychologie a věd o životě Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
zastoupená: doc. Mgr. Jitka Lindová, Ph.D. (vedoucí katedry)

Katedra psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity
zastoupená: doc. Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D. (pověřená osoba)

Katedra psychologie Filozofické fakulty Ostravské univerzity
zastoupená: PhDr. Katarína Millová, Ph.D. (vedoucí katedry)

Katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy
Zastoupená: doc. Mgr. et Mgr. Tomáš Nikolaj, Ph.D. (vedoucí katedry)

Katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
zastoupená: PhDr. Martin Dolejš, Ph.D. (vedoucí katedry)

Katedra psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Č. Budějovicích
zastoupená: doc. PhDr. Dalibor Kučera, Ph.D. (vedoucí katedry)

Katedra psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy
zastoupená: doc. PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D. (vedoucí katedry)

Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o.
zastoupená: doc. PhDr. Jiří Růžička, Ph.D. (rektor)

Psychologický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity
zastoupená: prof. PhDr. Marek Blatný, DrSc. (vedoucí katedry)

School of Psychology, University of New York in Prague
zastoupená: Mgr. et Mgr. Jana Ter-Akopow Čemusová (děkanka)

Sdružení kateder psychologie ČR

SKP ČR reprezentuje zájmy českých kateder psychologie a zájmy jejich studentů. Sdružení zastupuje všech deset pracovišť, které zajišťují bakalářský a magisterský studijní program Psychologie s českou akreditací.

www.skpcr.cz
info@skpcr.cz